

Minua kuullaan - ihmisoikeuksien pyöreä pöytä 9.4.2019

Muistiinpanoja

Pyöreän pöydän keskusteluissa esiin nousseita ehdotuksia:

- Sosiaali- ja terveydenhoitoalan ammattihenkilöiden tulee saada ihmisoikeuskoulutusta.
- Ihmisoikeusperusteinen toimintatapa suomalaisen sosiaali- ja terveydenhuollon toteuttamiseen.
- Palveluiden lähtökohtana tulee olla oikeus omannäköiseen elämään.
- Päätösten ja toimenpiteiden yhteydessä tulee arvioida niiden ihmisoikeusvaikutukset (vrt. lapsivaikutusten arviointi).
- Vammaisten henkilöiden ihmisoikeuksien toteutumisesta ja niiden puutteista tulee laatia selvitys. Tiedon pohjalta vahvistetaan vammaisten henkilöiden ihmisoikeuksia erityisesti niiden katvealueilla.
- Vammaisen lapsen vanhempien oikeudet tulee palveluita järjestettäessä ottaa huomioon. Esimerkkinä oikeus työhön ja toimeentuloon.
- Miten myös vammaisista lapsista voi kasvaa vaikuttajia? - Lapsi tarvitsee tukea ja kasvatusta oman mielipiteen ilmaisuun ja kokemusta siitä, että mielipide myös otetaan huomioon. Itsemääräämisoikeutta on vaikea käyttää, jos siihen ei ole oppinut. Erityisesti vaikeaa se on silloin, kun ei usko, että sellaista onkaan.

Alustukset ja muut päivän esitykset löytyvät linkistä:

www.minuakuullaan.fi/materiaalit/ihmisoikeusperustaisuus/

Alustukset: Näkökulmia ihmisoikeuksiin

- **Ihmisoikeudet.** Julkisoikeuden apulaisprofessori *Pauli Rautiainen*, Tampereen yliopisto
- **Lasten oikeuksien yleissopimus.** OTT, VT *Virve-Maria Toivonen*, Helsingin yliopisto
- **Vammaisten ihmisten oikeudet.** Erityisasiantuntija *Tea Hoffrén*, sosiaali- ja terveysministeriö
- **Ihmisarvo juridisena käsitteenä.** Väitöskirjatutkija *Hanna-Maria Niemi*, Itä-Suomen yliopisto
- **Perus- ja ihmisoikeuskasvatus.** Asiantuntija *Mikko Joronen*, Ihmisoikeuskeskus

Muut esitykset

- **Oikeus kommunikaatioon on tärkeä perusoikeus.** Nuori aikuinen *Alli Taponen* ja ihmisoikeustoimija, Allin äiti *Ulla Anttila*
- **MEP Sirpa Pietikäisen ihmisoikeuksia ja ihmisoikeusperustaisuutta käsittelevä videotervehdys**
- **Minkä pitäisi muuttua, jotta vammaiset lapset ja heidän perheensä voisivat käyttää kaikille lapsiperheille suunnattuja palveluja? Konkreettisia ratkaisuehdotuksia.** Projektipäällikkö *Minna Sinkkonen*, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

Linkejä lisätietoon

- Apulaisprofessori Pauli Rautiainen esitteli alustuksessaan neljä näkökulmaa ihmisoikeuksiin. Nelikentän taustalla on Marie Dembourin artikkeli, joka löytyy linkistä: <https://www.jstor.org/stable/40390000>
- Pauli Rautiaisen esittelemä **ihmisoikeusperusteinen toiminta** herätti paljon mielenkiintoa.

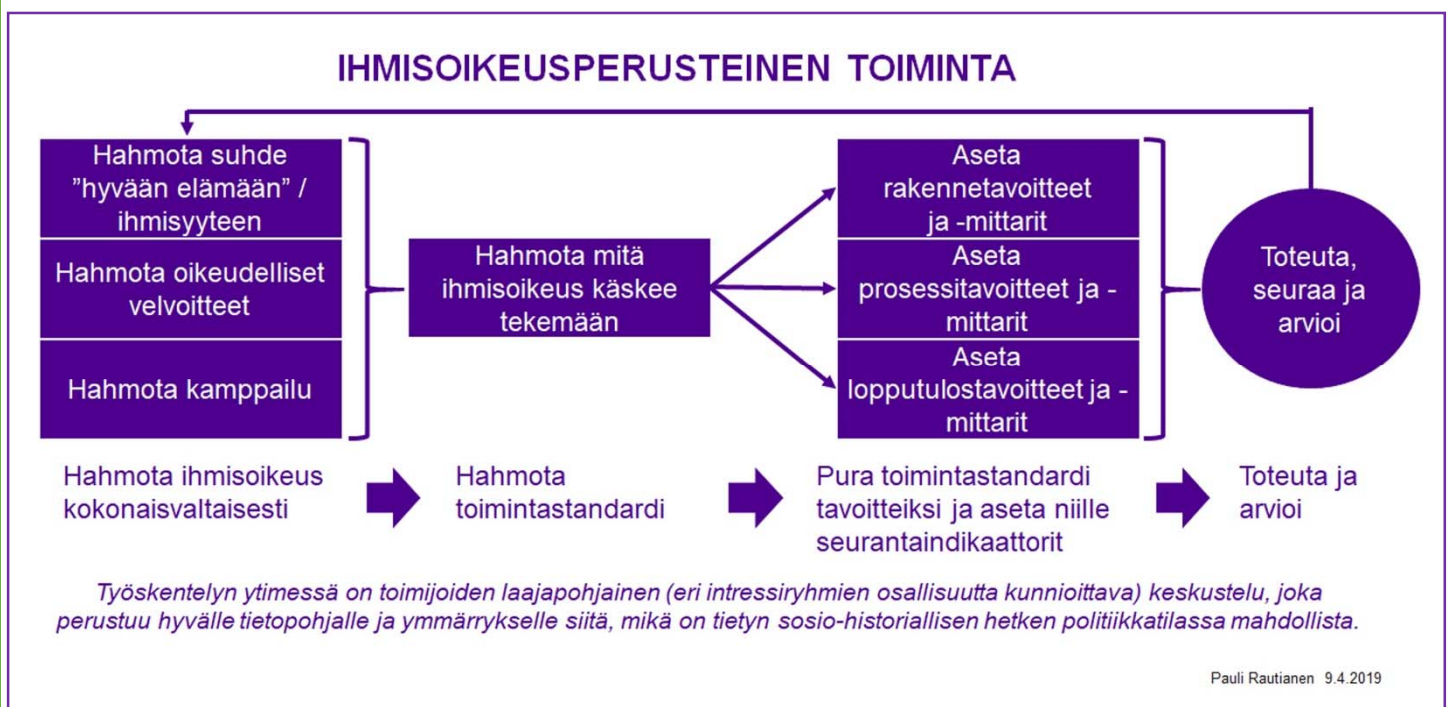
Lisätietoa julkaisussa:

Pauli Rautiainen & Juha Lavapuro sekä työryhmä Jari Hartzell, Emma Lehtinen, Niina Meriläinen, Riku Neuvonen ja Elina Todorov. **IHMISOIKEUSINDIKAATTORIEN KÄYTTÄMINEN SUOMEN PERUS- JA IHMISOIKEUSTILANTEEN SEURANTAAN**. Valtioneuvoston selvitys ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 36/2016

Pääset julkaisuun tästä linkistä: <https://bit.ly/2v6ORFk>

Koko linkki julkaisuun (toimii kopioimalla kaikki 4 riviä osoitekenttään):

<https://tietokayttoon.fi/documents/10616/2009122/Ihmisoikeusindikaattorien+k%C3%A4ytt%C3%A4minen+Suomen+perus-+ja+ihmisoikeustilanteen/c656c0e5-6b2f-49ae-ae0b-86caa0d19930/Ihmisoikeusindikaattorien+k%C3%A4ytt%C3%A4minen+Suomen+perus-+ja+ihmisoikeustilanteen.pdf?version=1.0>

Kuva 1. Ihmisoikeusperusteinen toiminta. Kuva apulaisprofessori Pauli Rautiaisen alustuksesta.

Miten yhdenvertaisuus ja ihmisoikeudet toteutuvat vammaisten ihmisten ja heidän läheistensä arjessa

Paneelikeskustelu klo 12

Paneelikeskustelijat olivat etukäteen valinneet yhden tärkeäksi kokemansa aiheen ja laatineet siitä tekstin kylttiä varten. Paneelissa osallistujat esittelivät kylttinsä.

- Nuori aikuinen *Alli Taponen* ja ihmisoikeustoimija, Allin äiti *Ulla Anttila*: ”Oikeus kommunikaatioon on tärkeä perusoikeus”. Lue lisää esityksessä osoitteesta: www.minuakuullaan.fi/materiaalit/ihmisoikeusperustaisuus/
- Yliopistotutkija *Reetta Mietola*, Helsingin yliopisto / ALL-YOUTH-hanke: ”Arki heijastaa ihmisarvoa”. Reetta Mietola on tehnyt tutkimusta paljon apua tarvitsevien kehitysvammaisten asumispalveluista ja havainnut, että tutkittavien elämässä eivät toteutuneet esimerkiksi oikeus kommunikaatioon tai vapaa-aikaan. Tutkittavien ei voi katsoa elävän hyvää elämää, pelkkä perushoiva ei riitä siihen. Kuka meistä haluaa elää ”riittävää elämää”, emmekö kaikki halua elää mahdollisimman hyvää elämää?
- Valviran ylitarkastaja *Sari Mehtälän* kysymys jatkoi edellistä aihetta: ”Olemmeko tehneet kaikkemme vammaisten itsemääräämisoikeuden varmistamiseksi ja mitä meidän tulisi tehdä?”
- Vaikuttamistyön päällikkö *Heli Markkula*, Ihmisoikeusliitto: ”Kehitysvammaisten ihmisten työtoiminta on uudistettava kokonaisvaltaisesti” ja jatkoi, että kehitysvammaisilla ihmisillä teetetävä palkaton työ loukkaa ihmisoikeuksia ja työoikeuksia. Jatkokysymys koski vammaisten lasten vanhempien mahdollisuuksia / oikeutta työn tekemiseen. Kysymyksen vastasi Ulla Anttila, joka totesi, että käytännössä moni vammaisen lapsen vanhempi luopuu työelämästä voidakseen huolehtia lapsensa asioista ja että tarvitaan sekä palveluja että työelämän joustoa, jotta vammaisten lasten vanhempien oikeus työhön voi toteutua.
- Kehityskoordinaattori *Tuomas Tuure*, Kynnys ry: ”Vammaisten osallistuminen?” Kylttiteksti viittaa siihen, että vammaiset osallistuisivat kuulemisten kautta, työntekijöinä ja päättäjinä, eivätkä vain kohteina kuten nykyisin, perusteli Tuomas Tuure.

Kuva 2. Ulla Anttila ja Alli Taponen (selin, poninhäntä).

Kuva 3. Panelistit Reetta Mietola, Sari Mehtälä, Heli Markkula ja Tuomas Tuure.

Pyöreän pöydän keskusteluissa

Pohdittiin pöytäkunnittain, millaista vammaisen ihmisen ja tämän läheisten elämä on silloin, kun ihmisoikeudet toteutuvat. Keskusteluun saattoi liivahtaa myös näkökulmia siitä, mitä elämä on, kun ihmisoikeudet eivät toteudu. Nämä ajatukset keskustelijat kirjoittivat omiin kyltteihinsä:

NÄE
KUKA MINÄ
OLEN

VAMMAISTEN LASTEN
OSALLISUUS
RAKENNETAAN
LASTEN ARJESSA!

Joukkotilat palvelut
luovat edellytykset
sellaiseen elämään,
jokaisten haluaa

Vuorovaikutuksen
moninaisuus on myös
Valtaväestön
VOIMA ja VOITTO

Toimivat
palvelut

ARKI ILMAN
KAMPPAILUA
ILMAN ERITYISTÄ SUUN-
NITTELUJA JA ENNAKOINTIA

↑↑

Ihmisoikeus
tietoisuus

OSALLISUUS
VUOROVAIKUTUKSESSA
OLEMISEN OSAAMI-
NEN

KÖYHYYS
KAVENTAA
IHMISOIKEUKSIA

Elämä on mahdollisuus
ei jatkuvaa taistelua
Palvelut tuodaan perheille
yksilöllisesti ja ihmisoikeus
perusteisesti

Miten ihmisoikeusperustaisuus näkyy tai voisi näkyä palveluiden järjestämisessä

Paneelikeskustelu klo 14

Kuva 11. Vasemmalta Susanna Hintsala ja panelistit Leena Luukka, Antti Teittinen, Jaana Tiiri ja Minna Sinkkonen.

- Juontajana toiminut Kehitysvammaliiton kansalaisuusyksikön johtaja Susanna Hintsala kysyi panelisteilta, kuullaanko vammaisia ihmisiä, kun heidän palveluitaan suunnitellaan ja pyysi panelisteja esittämään keinoja tilanteen parantamiseksi.
- Projektipäällikkö Minna Sinkkonen Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselta sanoi suoraan, että tilanteen parantamiseksi tarvitaan rahaa. Ehdotukset siihen, kuinka vammaiset lapset ja heidän perheensä voivat käyttää kaikille lapsiperheille tarkoitettuja palveluita löytyvät esityksessä sivulla www.minuakuullaan.fi/materiaalit/ihmisoikeusperustaisuus/
- Tutkimuspäällikkö Antti Teittinen Kehitysvammaliitosta mainitsi esimerkkinä Kelan kilpailutukset (tulkki-, terapia- ja kuljetuspalveluja koskevat), jotka eivät menneet hyvin. Niitä tehdessä kuntoutujia ei kuultu. Kysymykseen siitä, kuinka ihmisoikeuksien toteutumista voidaan valvoa, Teittinen ehdotti tutkimusta siitä, miten tapaaminen sosiaalityöntekijän ja palvelun käyttäjän välillä sujuu. Millaiset roolit tapaamisessa muodostuvat, miten vuorovaikutus toimii?
- Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveyspiirin erityisasiantuntija Leena Luukan mukaan vammaispalvelujen asiakkaita kuullaan osittain. Erityisesti lasten kuulemiseen tulee kiinnittää enemmän huomiota. Luukka ehdotti käyttämään kuvallista palvelusuunnitelmapohjaa, jonka avulla lähityöntekijät voi käydä asioita läpi etukäteen. Etelä-Karjalassa on saatu hyviä kokemuksia kokemusasiantuntijaverkoston toiminnasta. Verkostossa on noin 100 henkilöä, joista jokainen on saanut 50 tunnin koulutuksen. Materiaalia on heiltä mahdollista saada. Kysymykseen siitä, miten ihmisoikeuksien toteutumista tulisi arvioida vammaisten lasten palveluissa, Luukka ehdotti tilastoihin kerättävän tiedon kehittämistä siten, että oikeuksien toteutumisesta saadaan tietoa. Lomake, jolla tietoa kootaan, on tärkeä ja se voisi olla eräänlainen ”ihmisoikeuskori” (jossa esim. tietoa osallistumisesta vapaa-ajan harrastuksiin. Jos henkilö haluaa pelata jalkapalloa, onko hän päässyt tekemään sitä). Sosiaalialan tietojärjestelmä tulee jatkossa olemaan samanlainen kaikkialla Suomessa ja se mahdollistaa tiedon keräämisen.
- Invalidiliiton vaikuttamisen tuki -ryhmän jäsen Jaana Tiiri kertoi, että vammaiset nuoret haluavat vaikuttaa muihinkin asioihin kuin vammaispalveluihin. Eräs nuori oli kertonut haluavansa tehdä vaikuttamistyötä ilmastonmuutokseen, sillä koki voivansa vaikuttaa siihen enemmän kuin omiin palveluihinsa. Vammaisten lasten ja nuorten kuulemiseen ei ole rakenteita. Millaiseen identiteettiin kasvaa vammaisen lapsi? Kokeeko hän, että hänen mielipiteillään on arvoa? Lasten ja nuorten tulee päästä mukaan tekemään, se ei ole osallisuutta, että muut tekevät ja kysyvät lopuksi, että tuliko kiva.

Pyöreän pöydän keskusteluissa

Pohdittiin pöytäkunnittain, mitä me voimme tehdä vammaisten ihmisten oikeuksien parantamiseksi. Tehtävänä oli laatia kolmen minuutin maljapuhe tästä aiheesta. Tässä yksi puheista:

Arvoisat ihmisoikeustoverit,

Ihmisoikeuden ovat aktiivista toimijuutta.

Ihmisoikeudet ovat myös oikeutta olla haavoittuva.

Ihmisoikeuksien pitää olla arkea, koska arki heijastaa ihmisarvoa.

*Me emme halua ihmisoikeuksien taantumaa,
emme nousukautta, vaan pitkäjänteistä työtä.*

Me kaikki voimme tehdä pieniä tekoja eri rooleissa joka ikinen päivä:

*vammaisina ihmisinä, läheisinä, kansalaisina,
ammattilaisina, kuntalaisina, naapureina ja vaikuttajina.*

Tehkäämme ihmisoikeusilmasto!

*Meillä on oikeus vaatia suuria tekoja poliittisilta päättäjiltä,
mutta meillä on velvollisuus auttaa päättäjiä tekemään viisaita päätöksiä.*

Ihmisoikeusperustaisuus on arvovalintoja, siksi..

”Ei mitään meistä, ilman meitä.”

Suuri kiitos osallistujille, jatketaan!

